

Ku dhaqan Xafiis D.

FAAFINTA

الرسمية

OFFICIAL

RASMIGA AH

الجريدة

BULLETIN

EE JAMHUURIYADDA SOOMAALIYA

Sanadka 12aad

Muqdisho,

07 April 2025

Lr. 1

Waaxda Maamulka Faafinta Rasmiga ah

Ee Xafiiska Garyaqaanka Guud ee Dawladda

FAAFIN BIL SOO BAXA

Qiimaha waa \$XXX Dollar, lambar waliba – **RUKUNKA**: Sanaddii waa \$XXX Dollar, Soomaaliya gudaheeda – Dibaddeedana waa \$XXX Dollar. Rukunka la weydiisto waqtiga loo gooyay wuxuu ka bilaabmaa 1 Janaayo. Qiimaha Qoritaanku F.R halkii sadar iyo wixii ka yar waa \$XXX Dollar – Rukunka iyo Qoritaanku waxaa la weydiistaa Laanta Maamulka Faafinta Rasmiga ah – Lacagta waxaa lagu bixiniyaa Xafiiska Canshuuraha ee Wasaaradda Maaliyadda.

KOBNIIN

BOGGA KOOWAAD

SHARCI

W.M

BOGGA LABAAD

XEER

BOGGA SEDDEXAAD

TALOoyin, ISGAARSIIN, OGAYSIIIS, IWM

Bilaha

JAN - March

2025

The Federal Republic of Somalia
Office of the Prime Minister

Tixraax:XRW/374 01/2025

Taariikh: 23/01/2025

Ku: Wasaaradda Isgaarsiinta & Teknolojiyada

Og: Dhammaan Xubnaha Golaha Wasiirrada

Og: Madaxweynaha Jamhuuriyadda Federaalka Soomaaliya

Muqdisho

Muqdisho

Muqdisho

**UJEEDDO: GO'AAN GOLE EE ANSIXINTA SIYAASADDA QARAN EE
DHIJITAALKA LOO DHANYAHAY"**

Ra'iisul Wasaaraha Xukuumadda JFS;

Markuu arkay: Qodobka 97^{aad} faqradda 1^{aad} iyo 2^{aad}; iyo Qodobka 99^{aad} faqradda (a), (b), (e), (f); iyo Qodobka 100^{aad} faqradda (a) iyo (d) ee Dastuurka KMG;

Markuu arkay: Warqadda summadeedu tahay XW/WI&T/035/2024 kuna saabsan codsi soojeedinta Wasaaradda Isgaarsiinta & Teknolojiyadda Siyaasadda Qaran ee Dhijitaalka loo Dhanyahay;

Markuu arkay: Go'aanka Shirka Golaha Wasiirrada ee summaddiisu tahay SHGW03.106.01.25 ee 23/01/2025, kuna saabsan ansixinta Siyaasadda Qaran ee Dhijitaalka loo Dhanyahay oo uu Goluhu cod buuxa ku ansixiyay;

Markuu tixgaliyay: Muhiimadda siyaaddani u leedahay hagaajinta iyo ballaarinta hannaanka iyo adeegyadda dhijitaalka loo dhanyahay

Waxa uu Meelmariyay:

Qodobka 1^{aad}:

Go'aan Gole

Go'aanka Shirka Golaha Wasiirrada ee summaddiisu tahay SHGW03.106.01.25 ee 23/01/2025, kuna saabsan ansixinta Siyaasadda Qaran ee Dhijitaalka loo Dhanyahay oo uu Goluhu cod buuxa ku ansixiyay.

Qodobka 2^{aad}

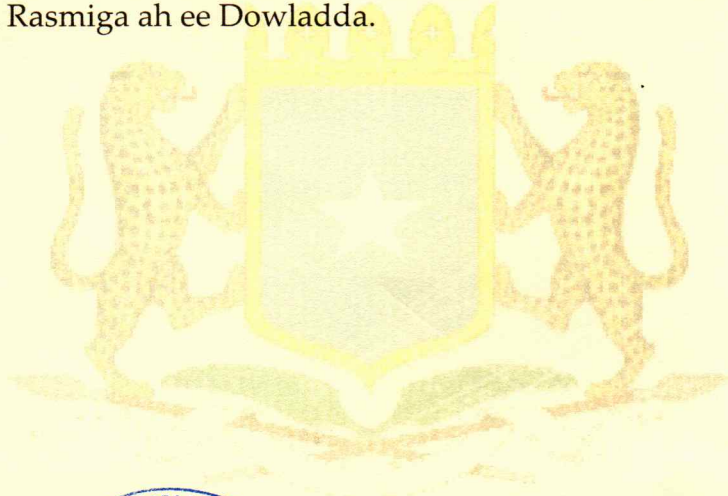
Hirgalin

Waxaa Wasaaradda Isgaarsiinta & Tiknolajiyadda loo igmaday in ay hirgeliso, meelmarisana "Siyaasadda Qaran ee Dhijitaalka Loo Dhanyahay "

Qodobka 3^{aad}

Dhaqangal

Go'aanka Golaha waxaa uu dhaqangalayaa marka uu saxiixo Ra'iisul Wasaaraha Xukuumadda Jamhuuriyadda Federaalka Soomaaliya. Siyaasaddanna waxaa lagu soo saarayaa Faafinta Rasmiga ah ee Dowladda.

Mudane, Hamza Cabdi Barre
Ra'iisul Wasaaraha Xukuumadda JFS

Jamhuuriyadda Federaalka Soomaaliya

Wasaaradda Isgaarsiinta iyo Teknolojiyadda

Siyaasadda Qaran ee Dhijitaalka loo Dhan yahay

Waxaa diyaariyey: Wasaaradda Isgaarsiinta iyo Teknolojiyadda, 2024

Hordhac

Teknoolajiyada dhijitaalka ah waa arrin aasaasi u ah bulshooyinka casriga ah, iyadoo laga faa'iidayo adeegyada dawladda, bixinta kharashka adeegyada, helitaanka xawaaladaha, codsashada dukumentiyada aqoonsiga, shaqooyinka, daraasadaha, cilmi baarista, billaabista iyo socodsiinta ganacsiyada iyo fududaynta isdhex-galka iyo xiriirka bulshada, qoysaska iyo asxaabta intaba.

Xanuunkii safmarka ahaa ee COVID-19 ayaa kor u qaaday muhiimada teknoolajiyada dhijitaalka ah, taas oo ka dhigaysa udub dhexaadka shaqada, xiriirka, waxbarashada, helitaanka xogaha, wararka iyo adeegyada asaasiga ah.

Runtii, isticmaalka teknoolajiyada dhijitaalka ah ee Soomaaliya ayaa sii kordhay wixii ka dambeeyay COVID-19 maadaama teknoolajiyada dhijitaalku ahayd mid muhiim u ah sii socoshada, waxbarashada, adeegyada caafimaadka iyo xawaaladaha. Faafitaankii COVID-19-ka ee aduunka oo dhan ayaa muujisay baahida loo qabo teknoolajiyada dhijitaalka inay bulshada oo dhan uu gaarto, gaar ahaan qaybaha ugu nugul ee dadweynaha.

Aragtida Hagaysa Siyaasadda:

Siyaasadda teknoolajiyadda dhijitaalka ah ee loo dhanyahay ujeeddadeeda ugu wayn waa in kor loo qaado helitaanka teknoolajiyada dhijitaalka ah iyo in la buuxiyo gaabisyada ka jira. Siyaasaddan waxay soo gudbinaysaa talooyinka soo socda kuwaas oo si gaar ah diiradda u saaraya bulshada nugul:

- Kor u qaadista iyo hagaajinta isku xirka internetka ballaadhan iyo helida aaladaha mudnaanta u leh isticmaalka teknoolajiyadda dhijitaalka.
 - Kordhinta helitaanka, awooda iyo isticmaalka teknoolajiyada dhijitaalka ah,
 - Kobcinta wacyiga, aqoonta iyo xirfadaha dhijitaalka ah.
 - Fududeynta bixinta adeegyada guud ee dhijitaalka loo dhan yahay iyo;
 - Kormeerka iyo qiimaynta.
-
- In la horumariyo lana hirgeliyo siyaasado iyo qorshe fog oo lagu xaqiijinayo in qof walba oo Soomaali ah, gaar ahaan dadka nugul ay heli karaan adeeg Internet xawaare badan, aamin ah, jaban la iskuna halayn karo.

- In la kordhiyo helitaanka qof walba uu ku heli karo qalabka iyo xirfadda uu u baahan yahay si uu uga qaybqaato ulana jaan-qaado teknoolajiyadda dhijitaalka ah.
- In lagala shaqeeyo shirkadaha adeegyada bixiya ee gaarka loo leeyahay, hay'adaha dawladda iyo kuwa aan dawlaga ahayn sidii loo horumarin lahaa in dadka nugul ay u heli lahaayeen una awoodi lahaayeen adeegga Internet-ka iyo aqoonta dhijitaalka ah.
- In la fududeeyo helitaanka adeegyada online-ka ah ee dawladda, sida waxbarashada iyo adeegyada kale ee Internet ka lagu bixiyo, lana dhiiri-geliyo curinta iyo isticmaalka macluumaadka awoodda u siinaya bulshada sidii ay u heli lahaayeen fursado horumar dhaqaale iyo kuwo bulsho.

Qodobadda Ugu Muhiimsan ee Siyaasadda

Qodobbada ugu muhiimsan siyaasaddan waxaa kamid ah in:

- i. La aqoonsado kooxaha soo socda, meel kasta oo ay ka joogaan dalka, inay yihiin dadka nugul:
 - a. Haweenka iyo gabdhaha
 - b. Dhallinyarada aan shaqaynin
 - c. Reer miyiga
 - d. Reer magaalka danyarta ah
 - e. Dadka da'da ah ama waayeelka
 - f. Dadka baahiyaha gaarka ah qaba
 - g. Dadka barakacayaasha ah gudaha
 - h. Qaxootiga
- ii. In la siiyo dadka nugul, cadaalad lagu xaqiijinayo inay mudnaan u yeeshaan mashaariicda heer qaran ee la xiriira teknoolajiyadda hindisayaasha isgaarsiinta (ICT) ilaa lasoo gaarsiiyo ka qayb-qaadashadooda isticmaalka iyo helidda adeegyada teknoolajiyadda heer gaarsiisan ugu yaraan meel dhexe ama sare.
- iii. In la dhiiri-geliyo wax-ka-beddelka sharciyada hadda jira, xeer-nidaamiyeyaasha, qorsheyaasha iyo hay'adaha jira si loo sugo loona xaqiijiyo in si siman oo cadaalad ah uga qayb-qaataan dadka nugul dhaqaalaha dhijitaalka ah (digital economy)
- iv. In la curiyo lana hirgeliyo sharciyo, xeer-nidaamiyeyaal, qorsheyaal iyo hay'ado cusub si loo gaaro ujeedadda ah in dadka nugul ay ka qayb qaataan siyaasadda ka qayb-qaadashadda loo dhan yahay ee dhaqaalaha dhijitalka ah (digital economy).

- v. In la siiyo mudnaanta maalgelinta iyo wax-ka-qabadka loo baahan yahay si loo gaaro ka qayb-gal buuxa oo ay ku yeeshaan dadka nugul isticmaalka iyo helidda adeegyada casriga ah ee teknoolojiyadda ku dhisan sanadka 2033.
- vi. In la dhaqangeliyo sharciyada iyadoo loo mrayo Hay'adihii fulin lahaa si awood sharci loo siiyo Siyaasaddan Qaran.

Mabaadi'da Hagaya Hirgelinta Siyaasadda

Mabaadi'dan soo socda ayaa hagi doonaan hirgelinta siyaasaddan:

- i. **Dhammaan inay heli karaan:** in awood loo siiyo qof walba (gaar ahaan iyadoo la tix-gelinayo caqabadaha ay waajahaan dadka baahiyaha gaarka ah qaba ee kala duwan) inay adeegsadaan, isticmaalaan, la fal-galaan, wadaagaanna kaabayaasha dhijitalka ah ah (digital infrastructure) si waafaqsan sharciyada iyo xeernidaamiyayaasha jira.
- ii. **Dhammaan inay iibsaa karaan:** in la sugo in cidna ay uga maqnayn ka qayb-qaadashada dhaqaalaha dhijitalka ah (digital economy) caqabadaha la xiriira in aanay iibsaa Karin kharash ahaan agabka iyo adeegyada, ama ay joogtayn Karin iska bixinta kharashyadda la xiriira.
- iii. **Dhammaan inay ka faa'iidaystaan karaan:** In la xaqiijiyo in teknoolojiyadda isticmaalkeeda iyo xogta ay ku helayaan ay ka qayb-qaadato bad-qabka iyo horumarka dhaqaale iyo mid bulsho, kuna heli karaan baraha warbaahinta ama qaabka ugu haboon ee ay ku isticmaali karaan ee ka jawaabaya baahidda gaarka ah ee shacabka.
- iv. **Dhammaan ay ku qabaan kalsooni iyo amni:** inay ku qabaan isticmaalka adeegyada online-ka kalsooni iyo dareen amni iyadoo lagu gaarayo kobcinta karaanka iyo aqoonta, teknoolojiyadda, sharciga iyo xeernidaaminta teknoolojiyadda isticmaalkeeda la xiriira.
- v. **Iskaashiga dhijitaalka loo dhan yahay:** In la xaqiijiyo ka qayb-qaadashada iyo iska kaashiga hay'adaha dawladda, ganacsiyada gaarka loo leeyahay, bulshada rayidka, bahda waxbarashada iyo saaxiibada horumarka dhijitalka loo dhan yahay, lagana wada shaqeeyo isku-dubaridka dadaalada kala duwan ee lagu dhaqaaqayo.
- vi. **Cadaynta ku dhisan dhijitalka loo dhan yahay:** In la xaqiijiyo in dhamaan barnaamijyada iyo mashaariicda dhiiri-gelinta dhijitalka loo dhan yahay ay ku

dhisan yihiin xog-uruurin iyo falanqayn iyo in si joogto ah loo cabiro saamaynta iyo natiijada dadaalada lagu dhiiri-gelinayo dhijitalka loo dhan yahay.

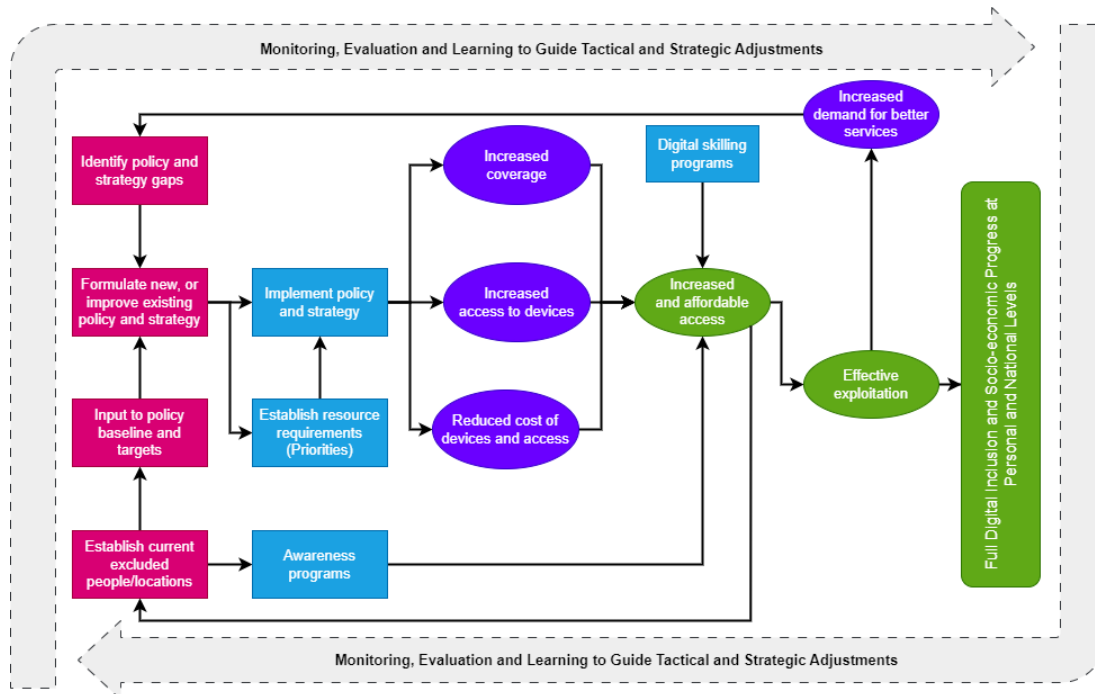
Aragtida Isbedelka (Theory of change) ee ay ku dhisantahay Siyaasaddan:

Aragtida is-bedelka ee siyaasaddan waxay ku dhisan tahay qodobbada soo socda:

- i. In dadka oo dhan ay u baahan yihiin inay helaan hab fudud oo ay ku wada xiriiraan, ujeeddada ugu horreysana ay tahay sidii ay u heli lahaayeen xiriir is-dhexgal bulsho (ehel iyo saaxiibbo).
- ii. Haddii la helo adeegga isgaarsiinta teknoolojiyadda, waxuu isticmaalkiisu horumarinayaa ganacsiga sida helidda lacagaha, iibsiga agabka, adeegyada taasoo marka dambe ka dhigaysa qalabka isgaarsiinta (talefoonka gacanta iyo kombuyuutarka) aalad muhiim ah oo wax lagu kala iibsado.
- iii. Caqabadaha ugu waaweyn ee helidda iyo isticmaalka adeegyada elektaroonigga ah waa mid ama dhawr ka mid ah kuwa soo socda: adeegga isgaarsiinta oo aan baahsanayn ama tayadiisu ay hoosayso iyo qiimaha agabka teknoolojiyadda isgaarsiinta ama adeegyada lagu isticmaalo oo sareeya, Heerka xiga marka ay noqoto in si buuxda teknoolojiyadda loogo faa'iidaysto dhijitalka, waxaa kaloo caqabadaha ka mid ah aqoonta iyo xirfadda isticmaalka dhijitalka oo hooseysa iyo helitaanka xogta iyo macluumaadka oo xadidan ama yar.
- iv. In lagu tix-geliyo kooxaha nugul siyaasadaha iyo qorshayaasha guud ee lagu dhiiri-gelinayo helitaanka adeegyada dhijitalka ah waxa ka dhasha in mar walba aysan helin mudnaanta ay leeyihiin. Sidaa awgeed, waxa lagama maarmaan ah in la dejiyo siyaaasado iyo barnaamijyo faragelin gaar ah oo xaqiijinaya in ay si cadaalad ku jirto u helaan.

Jaantuska Qorshaha waxqabad ee Macquulka ah

Jaantuska 1aad wuxuu muujinayaa hanaanka iyo talaabooyinka lagu dedejinayo adeegsiga danabaysan ee teknoolojiyadda dhijitalka ah ee loo dhan yahay.

Hanaanka qorshaha waxqabadka macquulka ah ee la soo jeedinayo wuxuu u baahan yahay:

- i. In la xaqiijiyo tiro ahaan heerka uu gaarsiisan yahay ka maqnaanshaha adeegsiga teknoolojiyadda dhijitalka ah ee loo dhan yahay (digital exclusion) iyo asbaabta keenta iyadoo la samaynayo sahamin cilmi baaris ah.
- ii. In dib u eegis lagu sameeyo siyaasadaha iyo qorshayaasha jira si loo ogaado caqabadaha iyo daldaloolada ku hor gudban:
 - a. Gaarsiinta iyo baahinta adeegyada dhammaan dadka degan Soomaaliya.
 - b. Kor u qaadista inay helaan kooxaha nugul qalab munaasab ah oo adeegyada teknoolojiyadda ay ku isticmaalaan.
 - c. Inay helaan oo ay isticmaalaan kooxaha nugul adeegyo qiimahooda ay awoodi karaan.
- iii. In la hormariyo siyaasadaha iyo qorsheyaasha fog Lana curiyo qaar hor leh hadba sida loogu baahdo si loo xaqiijiyo in la siiyo kooxaha la takooro mudnaantooda ay ku helayaan adeegyada dhijitalka ah si cadaalad ah.

- iv. In la go'aamiyo khayraadka loo baahan yahay si adeegsi teknoolojiyadda casriga ah oo loo dhan yahay loo gaaro, lana hirgeliyo siyaasado iyo qorshayala fog oo dib loo saxay ama qaar cusub
- v. Talaabooyinka (i) ilaa (iv) ee kor ku xusan waxa ay keeni doonaan in kooxaha nugul ay helaan adeegyo ay iibsan karaan, laakiin kuma filna si ujeedada loo gaaro oo si buuxda looga faa'iidaysto adeegsiga teknoolojiyadda. Waxaa aad loogu baahan yahay qorshayaal la xiriira kor u qaadista wacyiga faa'iidooyinka waaweyn ee la xiriira adeegsiga teknoolojiyadda iyo kobcinta xirfadda adeegsiga teknoolojiyadda dhijitalka ah.
- vi. Isku darka adeeg qiime jaban, wacyi-gelin baahsan iyo kobcinta xirfadaha elektaroonigga ah taasoo u hagta in si fiican looga faa'iidaysto adeegsiga teknoolojiyadda dhijitalka ah, taasoo keenaysa in si buuxda oo loo dhan yahay looga qayb-qaato isbedelka dhaqan-dhaqaale ee taabanaya qofka ahaan iyo guud ahaan bulshadda.
- vii. Natijada wakhtiga dheer ee la filayo inay ka dhalato barnaamijkan, keeni doontana inuu noqdo mid waara waa isbedel ku yimaadda hab-dhaqanka kooxaha uu barnaamijku beegsanayo marka faa'iidooyinka ay ka heleen ay kor u qaaddo baahidooda iyo rabitaankooda adeegyo ka tayo badan kuwii hore. Sidoo kale waxay kor u qaadi doontaa rabitaankooda inay iska bixiyaan kharashka isticmaalka adeegyada danabaysan uga baxa (Internet-ka) iyo inay iska bixiyaan kharashka agabka (kombuyuutar, tablet ama mobile) adeegga lagu isticmaalo iibsigiisa ama iska-beddelkiisa la xiriira. Arintan waxay ka yaraynaysaa dawladda culayska dhaqaale ee ay ku bixin i siday barnaamijkan uga dhigi lahayd mid waara.
- viii. Waxa jira asbaab badan oo curyaamin Kara guusha barnaamijyada horumarineed ee loogu talo galay dadka dabaqadda hoose ee bulshada, waana inay qayb muhiin ah ka noqdaan La socosho joogto ah iyo qiimeyn muddaysan fulinta si ay u hagaan xeeladaha iyo istaraatiijyadaha toosinta ee loo baahanyahay. Middan waxa kale oo ay jihataynaysaa aragtida Isbeddelkan sidii loo horumarin lahaa, loona ogaan lahaa hanaanka ugu wanaagsan ee ujeedadda loo gaari lahaa.

Malooyinka Asaaska u Ah (Key underlying Assumptions):

Malooyinkan soo socda ayaa loo qaatay inay macquul yihiin laguna saleeyay maangalnimada iyo khibradda laga helay qoraalada laga tixraacay baarista mawduucan:

- i. Soomaaliya waxay haysaa dhabbaha xasiloona iyo nabadda. Isku-dhacyadu waxay si aan kala sooc lahayn nolosha ugu adkeeyaan dadka ugu hooseeya dabaqadaha nolosha.
- ii. Kooxaha nugul waxay waajahaan caqabado badan oo la xiriira helidda xuquuqahooda asaasiga ah. Waxaa ka mid ah tusaale ahaan xaq inay ka qayb qaataan ama ka faa'iidaan fursadaha ganacsi ee ay danaynayaan. Waxaa intaas dheer faragelinnaha la xiriira xalinta caqabadda helidda iyo isticmaalka adeegyada dhijitalkahee loo dhan yahay iyadoo dawladdu ka shaqaynayso in ay hirgeliso hanaan lagu xaqiijinayo kooxaha nugul inay helaan xuquuq la mid ah kuwa kale ee ku nool Soomaaliya, isla markaana ay raacinayso talaabooyin lagu xaqiijinayo inay soo gaaraan bulshada inteeda kale.
- iii. Waxa la heli doonaa maalgelin ku filan, waxaana qoondo hortebin ku dhisan la siin doonaa helidda iyo isticmaalka adeegyada dhijitalka ah oo loo dhanyahay.
- iv. Helidda iyo isticmaalka adeegyada dhijitalka ah ee loo dhanyahay waxa lagu geli doonaa hanaan wada-shaqayn oo ay hay'addaha dawladda, shirkadaha gaarka loo leeyahay iyo bulshada rayidka ah ay si hufan uga wada shaqayn doonaan sidii loo dardargelin lahaa helidda iyo isticmaalka dhijitalka ah ee loo dhanyahay Soomaaliya oo idil.

Faragelinnaha Istaraatiijiyadda Muhiimka ah ee Siyaasaddan

- i. **Horumarinta adeegga isku-xirka Internetka iyo helidda qalab awood u leh in Internet xawaarihiisu sareeyo lagu isticmaalo iyadoo hortebinta la siinayo goobaha aanu adeeggu ka jirin iyo kuwa uu ku liito:**
 - a. Curinta iyo hirgelinta istaraatiijiyadda Internet-ka xawaarihiisu sarreeyo taasoo xaqiijinaysa in si guud oo jaban loo helo oo ay ku jirto helidda Internet qiimihiisa la kabay ama lacag la'aan ah si kooxaha iyo shakhsiyaadka mudan ay u helaan.
 - b. Ka faa'iideysiga adeegyada Internetka ee hay'addaha sida: iskuulada, hay'adaha dawladda, isbitaalada, maktabadaha.
 - c. Xaqiijinta ku helitaanka qalabka dhijitaalka ah guud ahaan qiime la awoodi karo (soo iibsiga iyo isticmaalkaba) gaar ahaanna kooxaha nugul.
 - d. Xaqiijinta helitaanka agab dhijitaal ah oo qiimihiisa la awoodi karo oo si gaar ah u caawiya dadka baahiyaha gaarka ah qaba.

ii. Kordhinta helitaanka, awoodda iibsiga iyo isticmaalka iyadoo:

- a. La hirgelinayo talaabooyin qiimaha taleefannada casriga ah loogu yaraynayo dadka isticmaalaya.
- b. Iyadoo la samaynayo iskaasho hay'adaha dawladda iyo kuwa gaarka loo leeyahay ka dhexeeya, waa in kor loo qaado helitaanka ee iskuulada iyo goobaha caafimaadka ee agabka isgaarsiinta (kombuyuutarada, tablet-yada iyo taleefanada casriga ah) iyadoo si gaar ah loogu fududeynayo kooxaha nugul.
- c. Curinta iyo hirgelinta barnaamijyo wacyi-gelineed oo la xiriira isticmaalka teknoolojiyadda casriga ah si ay tilmaan ugu noqoto faa'iidooyinka degdegga ah ee ay ka heli karaan kooxaha nugul iyadoo la cayimaayo kooxahan loona abuurayo xog iyo macluumaad baahiyahooda gaarka ah ka jawaabaya.
- d. Xaqiijinta in la heli karo adeegyada dawladda ee Internetka oo qiimo yar ama bilaash ah ee xogta
- e. In la xaqiijiyo in adeegyada iyo xogta adeegyada dawladdu ay ku baxaan ay ku isticmaali karaan dadka baahiyaha gaarka ah qaba ama caqabado ay ka haystaan helidda adeegyadan (baahi gaar ah oo uu qabo, aqoon darro dhanka qoraalka iyo akhriska ah, luqadda, iwm.)
- f. Xaqiijinta in mareegyada adeegyada dawladdu ay waafaqsanyihiin halbeegyada adeeg-helidda kuwoodii ugu dambeeyay.
- g. Xaqiijinta in xukuumadda oo dhan ay u hogaansanaato shuruudaha adeeg helista markaay iibsanaayso agabka iyo adeegyada teknoolojiyadda isgaarsiinta.

iii. Kobcinta wacyiga, aqoonta dhijitalka ah iyo xirfadaha

- a. U cayimidda iyo tilmaanta tusaalayaasha isticmaalka teknoolojiyadda ee hadda jira qaybaha kala duwan ee kooxaha la takooro si ay hogatusaalayn ugu noqoto oo ay u abuuraan ama kor ugu qaadaan wacyigooda la xiriira teknoolojiyadda dhijitalka ah iyo faa'iidooyinkooda dhaqaale iyo horumar bulshaba.
- b. Horumarinta iyo kobcinta akhris qoraalka dijitala ah ee kooxaha inta badan la takooro iyadoo la isticmaalayo hanaan karti-qiimeyneed oo ku tababaraya dhinacyada muhiimka ah sida isticmaalka qalabka isgaarsiinta, aqoonta asaasiga ah ee warbixinnada iyo xogaha, isgaarsiinta iyo wada-shaqaynta casriga ah, curinta macluumaadka (qoraal, maqal, sawiro iyo muuqaallo), iyo isticmaalka Internetka. Macluumaadka iyo habka loo tababarayo waa inuu mar walba

munaasab ku yahay baahiyaha gaarka ah iyo xaaladaha gaarka ah ee qaybaha kala duwan ee kooxaha la takooro.

- c. Curinta barnaamijyo la xiriira wacyi-gelinta amniga Internet ka oo ay ku jiraan tababaro sida loo isticmaalo aaladaha dhijitalka ah ee la isku difaaco marka la isticmaalayo Internet-ka.

iv. Fududaynta adeeg-bixin iyo wargelin dadweyne oo lagu helo hab dhijital ah oo loo dhanyahay:

- a. Naqshadaynta iyo gaarsiinta isticmaalaha adeegyada danabaysan ee dawladda ee kor u qaadi Kara wax-ku-oolnimada adeegyada dadweynaha iyo isticmaalka teknoolojiyadda dhijitalka ah ee muwaadiniinta guud ahaan, gaar ahaanna kooxaha nugul.
- b. Bixinta adeegyo bulsho oo loo dhan yahay, la gaari karo, lana jaanqaadaya heerka akhris-qoraal ee bulshada sida waxbarashada iyo caafimaadka iyadoo loo marsiinayo wadooyin dhawr ah.
- c. Dhiirigelinta curinta iyo wadaagista macluumaad dhaqanka iyo nuxurka afka Soomaaliga awood siinaya.

v. La socoshada, qiimeynta iyo wax ka barashada barnaamijkan:

- a. Abuuridda tilmaamayaasha waxqabad ee muhiim ka ah si loola socdo horumarka isticmaalka teknoolojiyadda dhijitalka ah oo loo dhanyahay.
- b. Horumarinta iyo hirgelinta qorshe la socosho iyo qiimeyn si loo sameeyo sixitaanno istaraatiiji ah iyo kuwo farsamo ba.
- c. Diiwaangleinta casharada laga bartay si joogto ah si loogu saxo aragtida isbedelka iyo aqoonsashada hanaanka wanaagsan ee loo hirgeliyo.

Cabirada iyo Hiigsigga

Halbeegyada ujeeddooyinka fog ee muhiimka ah waxa lagu qeexay shaxda Halbeegyada 5-ta Sanno ee hoos ku xusan:

Faragelinno Istaraatiiji ah	Sharaxaad	Hiigsiga 5-ta Sanno
Adeeg Internet xawaarihiisu sareeyo iyo qalabka loo isticmaalo	Jiritaanka Istaraatiijiyadda Internetka Xawaarihiisu sareeyo	Istaraatiijiyadda Internetka xawaarihiisu sareeyo oo la soo saaray

		lana hirgeliyay
	Helitaanka Adeegga shabakadda 4G	100% shabakadda 4G oo waddanka wada gaaray
Helitaanka, qiime la awoodi karo, iyo isticmaalka	% tirada qoysaska haysta adeeg Internet xawaarihiisu sareeyo	45%
	% dadka haysta taleefan casri ah iyo adeeg Internet ay xogta ku heli karaan	75%
	% qoysaska haysta taleefanno casri ah, tablet-yo, iyo kombuyuutaro	25%
Karaanka iyo xirfadda isticmaalka teknoolojiyadda dhijitalkaah	% dhalinyarada isticmaali karta teknoolojiyadda casriga ah	Ugu yaraan 20%
	Karaanka isticmaalka teknoolojiyadda casriga ah guud ahaan	15% Kor u kac heerka karaanka isticmaalka teknoolojiyadda casriga ah .
Helitaanka macluumaadka iyo adeegyada danabaysan ee dawladda	% isticmaalayaasha Intenret-ka ee isticmaala adeegyada dawladda ee danabaysan	Ugu yaraan 15% dadka Internet-ka isticmaala oo isticmaalaya adeegyada dawladda ee dhijitalka ah.
	Tirada magacyada mareegto Internet-ka ee laga heli karo xog faa'iido leh oo Af Soomaali ku qoran	50% kor u kac magacyada mareegta Internetka ee bixiya macluumaad kor u qaadaya dhaqankeenna kuna qoran Af Soomaali
La socoshada, qiimeynta iyo wax ka barashada	Tirada qoraalada cilmi-baaris ee laga soo saaray helista iyo isticmaalka teknoolojiyadda casriga ah (digital-ka)	Ugu yaraan kor u kac shan-jibaar ah oo ku yimaadda cilmi baarista laga sameeyay mawduucyada la xiriira helista iyo isticmaalka teknoolojiyadda casriga ah (digital inclusion).

Qaabaynta Hay'adaha iyo Maalgalinta Siyaasadda.

Helitaanka iyo isticmaalka dhijitalka oo loo dhanyahay waxay u baahantahay, hoggaan iyo qaab-dhismeed hay'adeed iyo sidoo kale Maalgalin lagu hirgaliyo siyaasaddan.

Qaabaynta Hay'adaha:

- Helitaanka iyo isticmaalka teknoolojiyadda dhijitalka ah oo loo dhanyahay waxay u baahan tahay hoggaan dhexe iyo isla xisaabtan la xiriira cadaalad-falidda helitaanka teknoolojiyadda casriga ah. Waax ama hay'ad dawladeed ee dhexe ama koox ayaa loo baahanyahay si ay u jiheyso una hirgeliso isla xisaabtan, aqoon isweydaarsi, ka faa'iideysiga khibradaha iyo aqoonta si waarta.
- Iskaashiga Hay'adaha Dawladda iyo kuwa gaarka loo leeyahay waa halbawlaha Hirgelinta iyo baahinta kaabayaal isgaarsiin dhijital ah oo tayaysan suurta-gelin kartana helitaan loo dhanyahay waxayna u baahantahay wada shaqaynta laamaha dawladda iyo ganacsiyada gaarka loo leeyahay. Sidaa awgeed, dawladdu waxay u baahantahay inay xiriir wada-shaqayn iyo iskaashi ka samayso dhanka horumarinta kaabayaasha iyo xalalka dhijitalka loo dhan yahay.
- Xukuumadda Federaalka Soomaaliya waxay xaqiijin doontaa helitaanka dhaqaalaha lagu baahinayo helitaanka adeegyada dhijitalka ah iyo xalal hal-abuur leh oo lagu gaarayo isticmaalka dhijitalka oo loo dhanyahay.
- Xukuumaddu waxay u baahan doontaa inay hirgeliso istaraatiijiyad iyo siyaasad guud si loo xaqiijiyo u helidda maalgalinta ay u baahantahay hawl-gelinta siyaasaddan dhijitalka loo dhan yahay.
- Si loo gaaro helitaan iyo isticmaal teknoolojiyadda dhijitalka loo dhan yahay waxay u baahan tahay hanaan dhinacyo badan ay ka qayb-qaataan oo waajibinaysa wada-shaqaynta hay'ado dawladeed oo badan (Wasaarado iyo Wakaalado), ganacsiyada gaarka loo leeyahay, bulshada rayidka ah, hay'adaha aan dawliga ahayn iyo saaxiibada horumarka ka shaqeeya.
- Xukuumadda Federaalka Soomaaliya waxay asaasi doontaa Waaxda Isticmaalka iyo Helidda Teknoolojiyadda dhijitalka loo dhanyahay si ay u hogaamiso wadashaqaynta, horumarinta, isku-duba-ridka, la socoshada iyo qiimeynta qorshayaasha iyo hirgelinta si lagu xaqiijinayo gaarista ujeeddoyinka siyaasaddan muddada la cayimay.

- Waaxda helidda iyo isticmaalka teknoolojiyadda dhijitaalka ah ee loo dhanyahay (Directorate of Digital Inclusion) waxay yeelan doontaa korjoogtaynta siyaasadeed iyadoo sii maraysa Wasaaradda Isgaarsiinta iyo Teknoolojiyadda oo iyaduna guddoon ka noqon doonta gole-hoosaad heer wasaaradeed ah oo ka kooban wasaaradaha soo socda ee ay tahay inay kaalin mug leh ka ciyaaraan fulinta siyaasadda.
- Guddi farsamo ayaa la dhisi doonaa kaasoo ka koobnaan doona xubno heer sare ah oo ka kala socda daneeyayaasha ka qayb-qaadanaya fulinta.

Shaxda soo socota ayaa waxay sharxaysaa qaybo-guud oo ka mid ah daneeyayaasha iyo kaalinta ay ka qaadan doonaan fulinta siyaasaddan iyo Xubnaha lasoo jeedinayo inay ka mid noqdaan Guddiga Farsamo ee siyaasadda.

	Daneeyaha (Wasaarad, Wakaalad, iwm.)	Kaalinta
1	Haweenka, dhallinyarada, dadka waaweyn iyo dadka baahiyaha gaarka qaba	Kor-joogteynta qaybaha kala duwan ee kooxaha nugul
2	Waxbarashada	Mus’uuliyadda guud ee waxbaridda bulshada oo dhan
3	Dawladdaha hoose	Wada shaqaynta maalinlaha ah ama joogtada ah ee kooxaha la takooro
4	Qaxootiga iyo Barakacayaasha	Mas’uuliyadda gaarka ah ee bad-qabka kooxahan.
5	Teknoolojiyadda Isgaarsiinta (Wasaaradda, Hay’adda Isgaarsiinta)	Qorsheynta qaybta isgaarsiinta iyo teknoolojiyadda, fulinta, nidaaminta iyo maareynta sanduuqa guud ee helitaanka adeeg Internet loo dhanyahay
6	Qorshaha qaranka	Hortebinta hawlaha faragelinta dawladda
7	Maaliyadda	Hortebinta hawlaha dawladda iyo miisaaniyaddooda
8	Tamarta	Helitaanka Khadka Internetka iyo ogolaanshaha dhigista kaabalada
9	Gaadiidka	Helitaanka godadka iyo marinada kaabalada la dhigayo ee ku teedsan jidadka
10	Ganacsiga	Helitaanka fursado ganacsi iyo tusaaleyaasha

		isticmaalka adeegyada teknoolojiyadda ku dhisan
11	Beeraha	Tusaalaynta isticmaalka adeegyada teknoolojiyadda ku dhisan
12	Ganacsiyada gaarka loo leeyahay	Helitaanka kaabayaasha iyo qalabka iyo waliba tusaalayaal isticmaalka teknoolojiyadda la xiriira
13	Hay'adaha aan dawliga ahayn iyo bulshada rayidka ah	wacyi-gelin, tababar iyo u-qareemidda
14	Saaxiibada Horumarka	aqoon khibrad ku dhisan iyo maalgelin
15	kuwo kale	Waxaa qeexi doona Guddiga Hagidda

Maalgelinta Siyaasadda:

Maalgelinta dhaqan-gelinta siyaasadda teknoolajiyadda dhijitaalka loo dhanyahay waa mid aad u muhiim ah , Dowladda Soomaaliya waxay xaqiijin doontaa in la helo maalgalin ku filan si loo ballaariyo helitaanka teknoolajiyadda dhijitaalka loo dhanyahay iyo soo saarista xalal cusub. JFS waxay abaabuli doontaa habab iyo farsamooyin maaliyadeed waxayna dejin doontaa maalgelinta ka mid noqoshada dhijitaalka loo dhanyahay. Waxa ay hirgelin doontaa istaraatiijiyad/siyaasad gelitaanka caalamiga ah si loo hubiyo helitaanka maalgalin ku filan tiknoolajiyadda dhijitaalka loo dhanyahay.

Qorshe Hawleed

Qaybtan waxay soo gudbinaysaa Qorshe Hawleedka iyo Muddada lagu hirgelineyay Siyaasadda Helitaanka iyo Isticmaalka dhijitalka loo dhanyahay. Waxay ku soo koobaysaa siyaasadda iyo faragelinnada istaraatiijiga ah talaabooyin loo baahanyahay in la hirgeliyo iyo muddada lagu hirgelineyay.

- i. Hawl-gleinta Siyaasadda Helitaanka iyo Isticmaalka Teknoolojiyadda dhijitalka loo dhan yahay.
- ii. Dhaqan-gelinta xeer lagu hawl-gelinayo siyaasadda. Middan waxa ka dhalan doona samaynta Guddiga Heer-Wasiir ee Korjoogtaynta Siyaasaddan, Guddi Farsamo ee Siyaasadda Helitaanka iyo Isticmaalka Teknoolojiyadda dhijitalka ah ee loo dhanyahay iyo Waaxda Helitaanka iyo Isticmaalka Teknoolojiyadda dhijitalka ah ee loo dhan yahay.
- iii. Magacaabista agaasimaha helista iyo isticmaalka teknoolojiyadda dhijitalka ah ee loo dhan yahay (Director for Digital Inclusion). Qorshe ku-meel-gaar ah oo lagu

magacaabo Agaasime ku-meel-gaar ah ayaa loo baahan karaa si loo yagleelo xoghayn taakulaysa Guddiga Korjoogteynta Siyaasadda.

Gabagabo

Siyaasadda ka mid noqoshada dhijitaalka ah ee Soomaaliya waxay dib u eegis ku samaynaysaa caqabadaha horumarinta bulshada iyo dhaqaalaha ee saameeya teknoolajiyadda dhijitaalka ah. Abaaraha soo noqnoqda, colaadaha, fatahaadaha iyo dhibaatooyinka dhaqaale ee dunida oo ay sii dheertahay, saamayntii COVID-19 ayaa si weyn u saameeyay horumarka Soomaaliya ee ka faa'iidsiga teknoolajiyada dhijitaalka ah ee horumarinta bulshada iyo dhaqaalaha.

Shirkadaha Ganacsiga gaarka loo leeyahay ayaa kaalin wayn ka qaata kobaca ICT-ga Soomaaliya. Iyadoo tartanka shirkaduhu yahay mid keena qiimo jaban oo lagu heli karo adeegyada isgaarsiineed iyo kordhinta helitaanka shabakadaha mobilada iyo adeegyada maaliyadeed ee dhijitaalka ah ayaa haddana inta badan dadka Soomaaliyeed aysan awoodin inay ka faa'iideystaan dhijitaaleynta iyadoo ay ugu wacan tahay helitaan la'aanta ama yaraanshaha internet xawaare sare leh goobo badan oo ka mid ah Soomaaliya, koobnaanshaha helitaanka macluumaadka iyo sidoo kale koobnaanshaha Adeegyada Danabaysan iyo heerka hoose ee aqoonta dhijitaalka ah iyo xirfadaha.

Iyadoo laga duulayo khibrada caalamiga ah, siyaasada teknoolajiyadda dhijitaalka ah ee loo dhanyahay ayaa bixisa xalal wax ka qabta, caqabadaha aqoon yarida dhanka teknoolajiyadda. Waxayna soo jeedinaysaa qodobo siyaasadeed oo heer sare ah oo hagi doona siyaasaddan:

- Hagaajinta isku xirka interneedka xawaaraha sare leh iyo helidda aaladaha mudnaanta lasiinayo marka la isticmaalayo teknoolajiyadda,
- Kordhinta helitaanka iyo isticmaalka teknoolajiyada dhijitaalka ah,
- Kobcinta wacyiga, aqoonta, iyo xirfadaha dhijitaalka ah,
- Fududeynta bixinta adeegyada guud ee dhijitaalka loo dhan yahay iyo;
- Kormeerka, qiimaynta iyo barashada.

Sida ku cad dukumeentiga barbar socda siyaasaddan, Khariidadda Fulinta ee Faah-faahinta leh, tallaabooyinkani waxay u baahan yihiin maal-gelin lagu qiyaasay US\$32 milyan shanta sano ee ugu horreeya. Tan kuma jiraan kharashka isku-xirka balaarinta, laakiin kaliya waxa

ay sahlaysaa horumarinta siyaasadda qaran ee ballaarinta Internet xawaare sare leh. Abaabulka maalgelinta iyo samaynta Waaxda Agaasinka Dijital loo dhan yahay ah ee ka mas'uulka ah hubinta hirgelinta siyaasadda ayaa fure u ah guusha Siyaasadda.